

DYNAAMISET SYSTEEMIT 2001

Tentti 19.12.2001

1. Funktio $x(t) = C_1 (1/t) + C_2 t$ voidaan tulkita erään differentiaaliyhtälön ratkaisuksi (C_1 ja C_2 ovat ratkaisuun liittyvät toisistaan riippumattomat integroimisvakiot).
  - a) Mitä voit päätellä differentiaaliyhtälön ominaisuuksista (kertaluku ym.)?
  - b) Määritä se differentiaaliyhtälö, jonka ratkaisu yllä oleva funktio on.
  - c) Onko differentiaaliyhtälöllä (yksityis)ratkaisua, joka on stabiili? Etsi jokin tällainen ratkaisu (tai jos olet sitä mieltä, että stabiilia ratkaisua ei ole, perustele kantasi).
2. Tarkastellaan yrityksen hetkellä $t=0$ tekemää investointia ja siihen liittyvää (netto)tulovirtaa. Investointimenon suuruus olkoon I_0 . Korkokanta olkoon i (yksikkönä $1/v$). Oletetaan tulovirta $k(t)$ jatkuvaksi. Korkoa (korolle) lasketaan niin ikään jatkuvasti.
  - a) Laadi differentiaaliyhtälömalli, joka kuvaa investoinnin nykyarvon kehitystä ajan mukana.
  - b) Ratkaise differentiaaliyhtälö vakiona pysyvän tulovirran tapauksessa (ts. kun $k(t) = k$) saadaksesi selville nykyarvon lausekkeen ajan t funktiona.
  - c) Määritä nykyarvon lausekkeen perusteella lauseke investoinnin korolliselle takaisinmaksuajalle, ts. ajalle, jonka kuluttua investoinnin nykyarvo saavuttaa tason 0 (ratkaisuna saatavan korollisen takaisinmaksuajan lausekkeesta mm. nähdään, että tämä arvo on äärellisenä olemassa vain, mikäli tulovirta k ylittää investointimenolle laskettavan korkovirran suuruuden).
3. Lohenkasvatusaltaaseen, jossa oli 1100 kalaa, levisi kalojen kuolemaan johtava kalatauti. Taudin vaikutuksesta kalakanta alkoi vähetä differentiaaliyhtälön

$$P'(t) = -4\sqrt{P(t)}$$

mukaisesti (taudin etenemistä kuvataan tässä siis jatkuvalla mallilla). Funktio $P(t)$ kuvaa kalamäärää hetkellä t siten, että aika t on mitattu viikkoina. Osoita, että differentiaaliyhtälön kuvaama prosessi johtaa koko kalakannan tuhoutumiseen. Monenko viikon kuluttua näin tapahtuu?

4. Differentiaaliyhtälö $x'' + 2x' - 3x = t$ kuvaa erästä ajassa ($t \geq 0$) etenevää dynaamista prosessia. Mikä tuon prosessin määrittävä yhtälö $x = x(t)$ on, kun tiedetään, että prosessi alkuhetkellä $t = 0$ saa arvon 4 ja prosessin kasvuvauhti tuolla alkuhetkellä on $= 0$?
5. a) Etsi differenssiyhtälön $x_{t+1} - x_t = t + 2$ yleinen ratkaisu sekä alkuehdon $x_0 = 1$ toteuttava yksityisratkaisu.
b) Osoita, että a)-kohdan yksityisratkaisu on myös yhtälön $x_{t+2} - 2x_{t+1} + x_t = 1$ eräs ratkaisu.
c) Etsi b) -kohdan tehtävän yleinen ratkaisu.